

Sosyal Antropoloji: Kültürel Evrim

Dr. B. Nilüfer Ulu

Kültürün Toplumun Sürekliliđine Etkisi

- Darwin biyolojik evrim kuramını açıklarken biyolojik evrimin doğal seçilim aracılığıyla gerçekleştiğini belirtir. Yani değişimlere en çok uyum sağlayan türler hayatta kalır. Ancak her türlü değişime çevresel, iklimsel, ekonomik vs. ayak uydurmak için kültürel yapının, toplumsal yapının da uyum sağlayabilmesi türün hayatta kalması için önemlidir.

- Trmz yelerinin hayatlarını sürdürebilme sebeplerinin içinde alışkanlıkları, yapabilme bilgisini ve teknolojiyi sayabiliriz. Ancak bu noktada tüm bunların sosyal/kültürel öğrenme aracılığıyla oluşturulup ve devamlılığının sağlanmış olması önemlidir. İnsanın uyum sağlaması, böylelikle de hayatta kalma becerisini arttırmaması; bilgiyi biriktirip aktarabilmesi sayesinde olur. İnsanlar zamanla edindikleri bilgileri, yetileri ile kültür birikimini oluştururlar ve bu birikim nesilden nesile aktarılır.

Paleolitik Dönem

- Paleolitik dönemin kendine özgü niteliği **avcı-toplayıcı** terimiyle simgelenen yiyecek aramadır. Paleolitik aletler hayvan avlamada ya da leşleri parçalamada, bitkisel ve hayvansal besinlerin toplanıp işlenmesinde yardımcı olmuştur. Bu dönem yiyecek toplama bir geçinme ekonomisini ve ortak bir toplumu belirtmektedir.
- Mevsimsel olarak ve göç sırasında yiyecek toplama, çok az gereksinim fazlası ortaya çıkarmış ve bu nedenle çok az toplumsal tabakalaşmaya ya da üstünlüğe izin vermiştir. Fazla yiyeceğin depolanması, vergilenmesi yeniden dağıtılmasıyla ilgili kurumlara ya da sınıflı toplumlardaki zorlayıcı kurumlara gerek duyulmamıştır.
- Avcı toplayıcı bu topluluklarda cinsiyete dayalı işbölümü vardır

- Paleolitik dönemin insanları dünya üzerinde binlerce yıla yayılan yavaş bir genişlemeden sonra iklim değişikliği, buzulların geri çekilmesi gibi nedenlerle bazı hayvan türlerinin soylarının tükenmesi ve toplanabilir kaynaklar üzerindeki nüfus baskısı yiyecek toplama biçiminden bahçecilik ya da hayvancılık şeklindeki yiyecek üretme biçimine geçişi tetiklemiştir.

Neolitik Dönem

- Yiyecek toplama düzeninden yiyecek üretimine geçişi içeren bir tarım devrimidir.
- Yetersiz besin kaynakları, artan nüfusun talepleri gibi nedenlerle tarım yalnızca 10000 yıl içinde dünyanın her yerinde yiyecek toplayıcılığın yerini almıştır.

- Toplayıcılıktan önce tahıl bahçeciliğine, ardından çiftçiliğe yani tarıma geçiş,
- Avcılıktan sürü besiciliğine yani hayvancılığa geçiş,
- Ardından göçebelikten yerleşik yaşama geçiş tamamlanmış.
- Çiftçilik ve hayvancılık yiyeceğe ulaşmayı kolaylaştırmış, tüketilenden fazlasının üretilmesine neden olmuş ve bu durum artı zamanı ortaya çıkarmış yani insanlara boş zaman kalmış. İnsanlar artık gününbirlik yaşama çabasından kurtulmuş. Artı üretim artı zamanı getirdiğinden insan başka çabalara yönelmiş.

- İlk şehir merkezleri Orta Doğu'da Mezopotamya'da, Pakistan İndus Vadisinde, Nil Nehrinin kıyısında görülüyor. Orta Amerika'da ise ilk şehir merkezleri kolay tarım ve geniş nüfusa elverişli yerler. Hemen hepsinde sulama teknikleri doğal ya da yapay olarak geliştirilmiş.
- Maddi ve sanatsal kültür, metalurji, yeni taşımacılık teknikleri, yazı ilk şehirlerin ortaya çıkışına eşlik eder.

Endüstri Devrimi

- İnsanlığı kültürel, toplumsal ve ekonomik olarak büyük bir değişime uğratan bir başka dönüm noktası da endüstri/sanayi devrimidir. Yeni güç kaynaklarının kullanımı ile birlikte işgücünde toplumsal yapıda üretim hızında ve ekonomide değişimler yaşanmıştır.
- 16. yüzyılda para, gıda ve üretim sıkıntısı çeken Avrupa'nın, pekçok etkisi günümüze ulaşacak büyük bir karar alarak açık denizlere açılmaya ve yeni kaynaklar keşfetmeye karar vermesiyle başlayan coğrafi keşiflerin ardından rekabet arttıkça denizcilikte yeni yöntemler, denizcilerin daha az hasta olması için yeni tıbbi yöntemler geliştirilmeye başlandı bu sayede teknoloji gelişmeye başlar.

- Gelişen teknoloji ile refah seviyesi ve doğru orantılı olarak nüfus artmıştır. Nüfus arttıkça, iş gücü fazlalaşmıştır. Artan nüfusla birlikte hayat standartının da artması nedeniyle insanlık tarihinin zirve noktası olarak kabul edilir.
- Ancak aynı zamanda sınıflararası kutuplaşmanın, ücret eşitsizliğinin, tehlikeli çalışma koşullarının, iş göçü ve buna bağlı olarak kalabalık nüfuslu konutlar, salgın hastalıklar gibi sonuçları da birlikte getirmiştir.